

El món després de la caiguda del Mur

- Il·lusionats pel canvi, ningú va poder entreveure les conseqüències del final del règim de guerra freda

ANTONI SEGURA*

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 9.11.09

Fou la nit del dijous 9 al divendres 10 de novembre de 1989 quan, després d'anunciar-se que la RDA facilitaria visats per viatjar a l'estranger, milers de berlinesos orientals es dirigiren als passos fronterers per exigir la seva obertura. La policia no havia rebut encara instruccions i poc després de les 11 de la nit s'aixecava la barrera del carrer Bornholmer. Minuts més tard ho feien la resta de barreres que separaven des de feia més de 28 anys els dos Berlíns i una multitud travessava la frontera cap al Berlín occidental. Enrere quedaven desenes de morts abatuts quan intentaven travessar el mur. L'última víctima havia estat **Chris Gueffroy** el 6 de febrer d'aquell mateix any, però les manifestacions setmanals per exigir l'enderrocament del mur i la creixent emigració cap a la RFA a través d'Àustria i Hongria donaven finalment els seus fruits i aquell mur ignominiós era enderrocat.

paradoxalment, allò que estava clar per als berlinesos i per a molts ciutadans de l'Europa Oriental, la caiguda del comunisme a Europa era qüestió de poc temps, com confirmà el ràpid procés que es dona entre la caiguda del mur i la desaparició de l'URSS (desembre de 1991), no havia estat previst per la CIA que es quedà literalment sense *enemic*. Com reconeixia **Milt Bearden**, cap de la divisió soviètica de l'agència, aquella nit es quedà atònit, aferrat a la butaca del seu despatx, mirant les imatges que retransmetia la CNN de la caiguda del mur, perquè,

simplement, no en sabia res. Anys després, recordava que la CIA «no era una institució. Era una missió. I la missió era una croada». Amb la desaparició de la Unió Soviètica «ja no ens va quedar res... La missió s'ha acabat».

I, tanmateix, més enllà de la perplexitat de la CIA, la resta del món va rebre amb il·lusió la caiguda del mur de Berlín. Com escriví **Fàtima Mernissi** «mai els occidentals, inscrits en el record del Tercer Món pel seu passat de colonitzadors brutals, havien aconseguit mostrar-se creïbles com a portadors d'alguna cosa bona per a les altres cultures, especialment del credo democràtic, com en el moment de la caiguda del mur de Berlín. Amb l'ajuda dels mitjans de comunicació de masses, aquest esdeveniment –i la sèrie de caigudes de dèspotes que el varen seguir: i, en particular la de **Nicolau Ceaucescu**, i l'avortat cop d'Estat de Moscou– insuflà en el més profund de les medines àrabs un alè d'esperança ancestralment reprimida».

Era un canvi històric de proporcions inimaginables, però, llavors, ningú fou capaç d'albirar les conseqüències de futur que portava la desaparició del vell règim de guerra freda. En efecte, la caiguda del mur de Berlín i la implosió de l'imperi soviètic obriren un període d'esperança que, malgrat la invasió de Kuwait i la guerra contra l'Iraq de 1991, cristal·litzà en la reunificació d'Alemanya (octubre de 1990); la independència de les repúbliques bàltiques, i d'Ucraïna, Bielorrússia, Geòrgia i de la resta d'exrepúbliques soviètiques de la regió caucasiana i de l'Àsia central (1991); el procés de pau del Pròxim Orient (Acords d'Oslo de 1993 i 1995, establiment de relacions diplomàtiques entre Israel i Jordània el 1994); els Acords de Dayton (1995), que posaven fi a la guerra dels Balcans (amb l'afegit de Kosovo el 1999), i la progressiva ampliació de la

OTAN i de la UE amb els països de l'Europa Oriental que havien estat sota l'òrbita de Moscou.

Això no obstant, el canvi era tan profund que obligava a actualitzar les anàlisis de les darreres dècades, basades fonamentalment en polítiques de contenció i dissuasió. La desaparició de la Unió Soviètica generava un buit de poder que provocà nous moviments geoestratègics amb el rerefons de la reunificació alemanya i l'ampliació europea i de les reserves d'hidrocarburs de la regió del Caspi i la seva sortida per les repúbliques caucàsiques.

AHORA, els atemptats de l'11 de setembre de 2001 als estats Units posaven al descobert l'amenaça d'un nou terrorisme internacional, d'abast global, de connotacions antisistema i d'arrels confessionals relacionades amb el wahhabisme saudita. Erròniament, els aliats de Moscou a l'Orient Mitjà (l'Iraq i Síria) eren posats al punt de mira del Washington neoconservador del president **Georges Bush**. La cara amarga de la moneda del nou món sorgit amb la desaparició del mur de Berlín i de l'URSS era, doncs, un cop esvaïdes les esperances de la dècada dels anys 90, ¿cóm faria front l'única gran potència vencedora de la guerra freda a les noves amenaces en un món que ja no disposava dels mecanismes de control dels conflictes que havien caracteritzat la guerra freda?

En aquest sentit, els dos mandats **Bush** han estat un fracàs perquè no va saber fer front a les noves amenaces de manera eficaç, tal com denoten les negatives conseqüències que han tingut les invasions de l'Afganistan i de l'Iraq i l'escalada del terrorisme internacional. Caldrà veure ara si la nova política del president **Barack Obama** és capaç

d'entroncar amb les esperances d'un món millor i més just que s'obriren amb la caiguda del mur de Berlín.

* Catedràtic d'Història Contemporània de la UB.